

Warszawa 12.II.2017

Dr hab. Ewa Frątczak, prof. SGH
Zakład Analizy Historii Zdarzeń
i Analiz Wielopoziomowych
Instytut Statystyki i Demografii
Kolegium Analiz Ekonomicznych
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
Madalińskiego 6/8
02-554 Warszawa

Recenzja osiągnięć naukowo - badawczych, dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego i współpracy międzynarodowej opracowana na potrzeby postępowania habilitacyjnego p. dr Pawła Rydzewskiego prowadzonego na Wydziale Nauk Społecznych KUL, w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie socjologia.

Podstawy formalne przygotowania recenzji:

Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z póź. zm.) dalej ustawa o SNiTn.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 września 2011 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzenia czynności w przewodach doktorskich, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadaniu tytułu profesora (Dz. U. Nr 204, poz. 1200)

Pismo Dziekana Wydziału Nauk Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Ks. Dr hab. Stanisława Fel, prof. KUL z dnia 21.11.2016 r. (wraz z załączoną dokumentacją do przewodu Habilitanta).

Informacje ogólne – podstawowa charakterystyka osoby Habilitanta – Wnioskodawcy

Paweł Rydzewski urodził się 26 października 1961 r. w Szczecinie. Matura: VI LO w Szczecinie w 1980r.; magister socjologii – KUL, Wydział Nauk Społecznych, Instytut Socjologii – 1985. Stopień doktora nauk humanistycznych uzyskał w 1993 roku na Wydziale Nauk Społecznych KUL na podstawie rozprawy pt. „*Rozwód w cyklu życia rodziny*”, której promotorem był prof. dr hab. Piotr Kryczka, recenzenci: prof. dr hab. Józef Styk i prof. dr hab. Jan Turowski (podstawa: kserokopia dyplomu dołączona do wniosku habilitacyjnego). Według przedłożonych dokumentów Wnioskodawca posiada stopień doktora co spełnia jeden z warunków określonych w art. 16 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o SNTiN.

Ocena ilościowa i formalna dorobku Habilitanta – Wnioskodawcy

Zestawienie zamieszczone poniżej przedstawia formalną i ilościową ocenę osiągnięć naukowo – badawczych, dydaktycznych, popularyzatorskich i współpracy międzynarodowej Habilitanta na podstawie kryteriów określonych w Rozporządzeniu MNiSW z dnia 1 września 2011 roku.

Kryteria oceny osiągnięć według Rozporządzenia	Spełnienie kryterium przez dr Pawła Rydzewskiego
Kryteria oceny w zakresie osiągnięć naukowo – badawczych Habilitanta	
- autorstwo lub współautorstwo publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazie Web of Science (WoS) lub na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH)	5 publikacji
- autorstwo lub współautorstwo: a) monografii b) publikacji w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych niż znajdujące się w bazach i na liście, o których mowa w paragrafie 3 dla danego obszaru wiedzy	współautorstwo 2 monografii 1 + 8 artykułów
- autorstwo lub współautorstwo odpowiednio dla danego obszaru: opracowań zbiorowych, katalogów zbiorów, dokumentacji prac badawczych, ekspertyz, umów i dzieł artystycznych;	rozdziały w pracach zbiorowych – 5; raporty z badań – 15 ; ekspertyzy naukowe – 6.
- sumaryczny <i>impact factor</i> publikacji naukowych według listy Journal Citation Reports (JCR) zgodnie z rokiem opublikowania ;	5,09
- liczbę cytowań publikacji według bazy Web of Science (WoS);	6

- indeks Hirsza opublikowanych publikacji według bazy Web of Science (WoS);	2
- kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w projektach;	udział w 2 projektach międzynarodowych i 11 krajowych, w tym kierowanie 2 projektami
- międzynarodowe lub krajowe nagrody za działalność odpowiednio naukową albo artystyczną;	
- wygłaszanie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych;	8 wygłoszonych referatów w latach 2010-2016, plus dwa przewodnictwa
Kryteria oceny w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej Habilitanta we wszystkich obszarach wiedzy	
- uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych;	udział w 2 międzynarodowych projektach badawczych
- udział w międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych lub udział w komitetach organizacyjnych tych konferencji;	aktywny udział w krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych
- otrzymane nagrody i wyróżnienia;	
- udział w konsorcjach i sieciach badawczych;	
- kierowanie projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych, a w przypadku badań stosowanych we współpracy z przedsiębiorcami;	kierowanie dwoma projektami krajowymi i udział w innych projektach wiązało się ze współpracą z różnymi zespołami tematycznymi.
- udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism;	redaktor statystyczny e-czasopisma „Kontakty społeczne” (IS UMCS)
- członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych;	4 międzynarodowe i 2 krajowe
- osiągnięcia dydaktyczne w zakresie popularyzacji nauki lub sztuki;	Certyfikat Akredytacji IBM SPSS, Certyfikat Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, 1 szkolenie
- opiekę naukową nad studentami i lekarzami w toku	promotor ponad 200 prac

specjalizacji;	licencjackich , opiekun 2 Studenckich Kół Naukowych , organizacja i koordynacja praktyk studenckich , koordynacja badań studenckich
- opiekę naukową nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego, z podaniem tytułów rozpraw doktorskich;	
- staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowo-badawczych lub akademickich;	1 staż naukowy zagraniczny przed doktoratem
- wykonanie ekspertyzy lub innych opracowań na zamówienie organów władzy publicznej, samorządu terytorialnego, podmiotów realizujących zadania publiczne;	6 ekspertyz
- udział w zespołach eksperckich i konkursowych;	1 udział
- recenzowanie projektów krajowych lub międzynarodowych oraz publikacji w czasopiśmie międzynarodowych i krajowych;	2 recenzje w projektach , recenzje 3 artykułów

Habilitant spełnia kluczowe wymagania określone w Rozporządzeniu, a braki dotyczą jedynie:

- opieki naukowej nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego, z podaniem tytułów rozpraw doktorskich – *choć należy przyznać, że Habilitant raczej nie ma wpływu na możliwość realizacji tego punktu; oraz*
- udziału w konsorcjach i sieciach badawczych i międzynarodowe lub krajowe nagrody za działalność odpowiednio naukową albo artystyczną (*brak informacji w autoreferacie*).

Zatem powyższa ocena ilościowa i formalna dorobku dr Pawła Rydzewskiego pozwala stwierdzić, że jego aktywność naukowo-badawcza, organizacyjna i dydaktyczna jest znacząca i spełnia wymogi formalne.

Dalsza część recenzji zamieszcza ocenę jakościową dorobku.

Ocena osiągnięcia naukowego – art. 16 ust.2 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym (.....)

Habilitant przedstawił w swojej deklaracji jako osiągnięcie naukowe – w myśl art. 16 ust.2 ustawy o SNITN cykl monotematycznych artykułów „**Wieloaspektowa analiza rozwodów**” , na który to cykl składają się następujące autorskie publikacje: 6 artykułów opublikowanych w Studiach Demograficznych , czasopiśmie PAN w latach 1997- 2007 oraz dwa artykuły w „ Rocznikach Nauk Społecznych KUL „, opublikowane w latach 2010 - 2013. Zbiór ośmiu

publikacji to: (podaję za załącznikiem autorskim dr Pawła Rydzewskiego Wykaz dorobku naukowego, opublikowanych prac, s.1.). :

1. **Wykorzystywanie wywiadów i technik ankietowych w socjologicznych badaniach rozwodów. Roczniki Nauk Społecznych, KUL, 2013,4,s. 127-152.**
2. **Metody analizy danych w socjologicznych badaniach rozwodów. Roczniki Nauk Społecznych, KUL, 2010,2,s. 275 - 298.**
3. **Narzędzia pomiaru w ilościowych badaniach rozwodów. Studia Demograficzne. 2007, 2, s.45 – 63.**
4. **Metody doboru próby w badaniach nad rozwodami. Studia Demograficzne. 2004, 1, s. 55 – 73.**
5. **Ryzyko rozpadu małżeństw w Europie. Empiryczne implikacje teorii Levingera. Studia Demograficzne, 2002, 1, s. 69 – 84.**
6. **Rozwód w opinii społecznej w latach 1990. Studia Demograficzne, 1999,1 s. 73-90.**
7. **Typy procesu rozwodowego a przystosowanie porozwodowe kobiet ze środowisk wielkomiejskich na przykładzie Lublina. Studia Demograficzne, 1988, 3, s. 61-70.**
8. **Zdrowotne i psychologiczne konsekwencje rozwodów. Studia Demograficzne, 1997, 1, s. 83-95.**

Zagadnienie badania rozwodów to temat interdyscyplinarny związany z procesem formułowania i rozpadu rodziny, którym zajmują się: socjologia, psychologia, demografia, ekonomia, społeczna nauka kościoła, statystyka i wiele innych dyscyplin naukowych. To co jest wspólne dla demografii i socjologii to usytuowanie problematyki rozpadu małżeństwa, rodziny - *czyli zdarzenia jakim jest rozwód w kontekście cyklu życia rodziny*. Jest wiele koncepcji teoretycznych zarówno na gruncie socjologii jak i demografii, które odnoszą się do podejścia badawczego cyklu życia (*life course*) i zmiany jego paradygmatów – ostatnio bardzo silnie akcentowane w naukach społecznych na styku demografii i socjologii.

Kolejnym wymiarem badania rozwodów jest metodologia badania związana z tak zwaną „*kuchnią statystyczną i metodologią badań*”, jak: określenie celu i zakresu badania, metody doboru próby do badania, opracowanie narzędzi badawczych, wykorzystanie określonej techniki badania, oceny zebranego materiału – czyli szeroko definiowana jakość zebranego materiału oraz opis i wnioskowanie statystyczne, które są narzędziami analizy ale zazwyczaj ich zwieńczeniem są publikacje naukowe oparte na wynikach badania.

Innym wymiarem studiów nad rozwodem również o charakterze metodologicznym są prace związane z typologią procesu rozwodowego oraz badaniami konsekwencji rozwodu. Studia nad konsekwencjami rozwodów to bardzo pojemne pole badawcze włączające konsekwencje ekonomiczne, zdrowotne psychologiczne, środowiskowe, rodzinne itd.

Kolejnym ważnym aspektem badań nad rozwodami są przemiany rodziny i form rodziny. Obok tradycyjnego modelu małżeństwa i rodziny pojawiają się alternatywne formy życia „małżeńsko-rodzinne” takie jak: kohabitacja, rodzina zrekonstruowana, rodzina nomadyczna, monoparentalność, DINKS (Double Income No Kids – podwójny dochód i żadnych dzieci), LAT (Living Apart Together – razem, ale oddzielnie) itd.. Powstawaniu alternatywnych modeli małżeństwa i rodziny towarzyszą przemiany obyczajowości, przemiany norm i wartości. Do tego dochodzą inne uwarunkowania i procesy jak: przemiany

związane z sytuacją na rynku pracy, ryzyko utraty pracy czy bezrobocie, trudności ekonomiczne, nierzadko ubóstwo, procesy migracyjne – związane głównie z migracją zarobkową, które to procesy generują kryzys małżeństwa i rodziny, gdzie zjawiska rozwodu jest coraz częstsze i toruje drogę do przemian rodziny w tzw. *ponowoczesnym świecie*. W tym nurcie przemian rodziny w którym rozwód jest jednym z „ogniw” tego procesu stosownym jest połączenie tej tematyki z szeroko rozumianym kontekstem społecznym i procesami generującymi znaczące przemiany rodziny w czasach nam współczesnych.

Zatem moja ocena dorobku Habilitanta, którym nie jest monografia habilitacyjna - a cykl ośmiu monotematycznych artykułów „**Wieloaspektowa analiza rozwodów**” będzie uwzględniała uprzednio wymienione obszary badawcze rozwodów.

Zainteresowania naukowe Habilitanta problematyką rozwodów rozpoczęły się przed doktoratem, gdzie opublikował 9 artykułów i przygotował rozprawę doktorską „*Rozwód w cyklu życia rodziny*”. Zatem cykl ośmiu artykułów składających się na „*Wieloaspektową analizę rozwodów*” jest kontynuacją problematyki badawczej podjętej na długo przed doktoratem.

Zdecydowana większość artykułów, 7 z 8 podejmuje zagadnienia teoretyczno-analityczne związane z szeroko pojętą tematyką rozwodów.

Do artykułów podejmujących zagadnienia związane z teoretycznym aspektem rozwodów należą:

1. Ryzyko rozpadu małżeństw w Polsce. Empiryczne implikacje teorii Levingera, SD, 2002, 1. 69-84.

Tekst artykułu przedstawia mechanizm wyjaśniania procesu rozpadu związku małżeńskiego według koncepcji Georga Levingera. Obok charakterystyki koncepcji i wyników badań zagranicznych, Autor artykułu podejście teoretyczne G. Levingera weryfikuje na danych Polskiego Generalnego Sondażu Społecznego z lat 1992, 1993, 1994, 1995, 1997 – co daje dość liczną próbę 5940 respondentów. W tekście artykułu postawiono hipotezy badawcze i poddano je weryfikacji. Na szczególną uwagę zasługuje koncepcja autorska tworzenia zmiennej wynikowej, proces modelowania i pomyślna weryfikacja zdecydowanej większości postawionych hipotez. Przez długie lata w Polsce, aż do czasów transformacji poziom rozwodów podobnie jak odsetek urodzeń pozamałżeńskich był raczej na niskim poziomie, sytuacja zmieniła się w okresie transformacji politycznej i społeczno – ekonomicznej. Zatem może warto ponownie zweryfikować na nowych danych koncepcję teoretyczną G. Levingera.

2. Rozwód w opinii społecznej w latach 1990. SD, 1999,1 s. 73-90.

W tekście artykułu Habilitant przedstawia przemiany postaw wobec rozwodów w polskim społeczeństwie w latach 90. Ten tekst dokładnie koresponduje i wpisuje się w wymiar trzeci kryterium oceny, o którym pisze w akapicie drugim na str. 5 i 6 recenzji, czyli procesami towarzyszącymi przemianom współczesnej rodziny polskiej,

w tym przemiany w postawach, zachowaniach, normach, wartościach, liberalizacji opinii społecznej. Autor dość precyzyjnie określa cele badania, formułuje dwie hipotezy badawcze i je weryfikuje na wynikach Polskiego Generalnego Sondażu społecznego z lat 1992-1997 (bez roku 1996). Do analizy modelowej Autor wykorzystuje metody zaawansowanej analizy statystycznej, w tym metody wielowymiarowej analizy statystycznej. W badaniu i modelowaniu postaw wobec rozwodów w Polsce Autor artykułu wyodrębnił cztery grupy postaw: *liberalistyczną*, *legalistyczną*, *rygorystyczną*, *niezdecydowaną* ich analiza doprowadziła do weryfikacji postawionych hipotez badawczych. Okres 6 lat nie jest okresem długim z punktu badania *postaw*, ale wyniki badania podkreślają obserwowaną tendencję zmian i ich determinanty. Jest to dość znaczący tekst Habilitanta, który pokazuje, że posiada wiedzę statystyczną z zakresu wielowymiarowej analizy statystycznej, która wykorzystuje do badania problematyki rozwodów, w tym wypadku postaw wobec rozwodów.

3. Typy procesu rozwodowego a przystosowanie porozwodowe kobiet ze środowisk wielkomiejskich na przykładzie Lublina. SD, 1988, 3, s. 61-70.

W tekście artykułu Habilitant połączył kontekst teoretyczny z empirycznym. Autor wykorzystał nieznaną w polskiej literaturze typologię rozwodów Kennetha Kressela, która kładzie silny akcent na aspekty emocjonalne, decyzyjne i problematykę przystosowania porozwodowego. Do badań empirycznych Autor przygotował oryginalne narzędzie badawcze – kwestionariusz ankiety był konsultowany z badaczami zagranicznymi, którzy mieli tego rodzaju doświadczenia badawcze. Autor wykorzystał też polskie doświadczenia badawcze rozwodów. Przeprowadzane badania empiryczne dostarczyły wyników, które pozwoliły zweryfikować hipotezy Kressela na gruncie polskim. Jako ewidentne wyniki badań włączające kontekst teoretyczny określono częstość występowania poszczególnych typów rozwodów: powikłanego, autystycznego, konfliktowego, obojętnego. Wyróżnione typy rozwodów połączono w procesie analizy wyników badania z czasem trwania małżeństwa, oraz innymi determinantami. Przeprowadzono analizy w których wykazano związek typu rozwodu i przystosowania zawodowego.

Zatem rozważania teoretyczne, opracowane narzędzia badawcze, postawione hipotezy ich weryfikacja na podstawie wyników badania empirycznego należy uznać za ważny wkład Habilitanta w teorię i empirię typologii procesu rozwodowego w Polsce. Mimo, że Autor opracował narzędzia badawcze, wykorzystał koncepcję typologii rozwodów K. Kressela oraz doświadczenia badaczy zagranicznych – interpretacja wyników uwzględnia realia i kontekst polskiej rzeczywistości i to uznaję za ważny atut pracy naukowej Habilitanta.

Kolejne cztery artykuły z ośmiu składające się na cykl tekstów „*Wieloaspektowa analiza rozwodów*” dotyczą zagadnień metodologicznych badania rozwodów, ale w tekstach tych Habilitant łączy w sposób dość oryginalny metodologię i analitykę - a u podstaw takiego połączenie leży realizacja pasji

metodologicznych i analitycznych . Na stronie 6 autoreferatu Habilitant pisze: „*moja tożsamość naukowa zdecydowanie łączy się z metodami badań społecznych i metodami analizy danych*” i **to uważam za autentyczne i wspaniałe u Habilitanta**. Raczej humaniści i badacze społeczni – naukowcy, rzadko mówią tak szczerze o fascynacji metodami analizy danych. A tu w swoim autoreferacie, pisze tak socjolog i badacz społeczny, który w swoich artykułach daje świadectwo na to, że zna dość dobrze metody analizy danych i umie jest poprawnie stosować do analizy zjawisk społecznych, w tym przypadku rozwodów. Jako recenzent zajmujący się statystyką i demografią (modelowaniem i analizą danych) wysoko oceniam wiedzę i umiejętności analityczne Habilitanta.

Te cztery teksty (artykuły) to:

- 1. Wykorzystywanie wywiadów i technik ankietowych w socjologicznych badaniach rozwodów. Roczniki Nauk Społecznych, KUL, 2013,4,s. 127-152.**
- 2. Metody analizy danych w socjologicznych badaniach rozwodów. Roczniki Nauk Społecznych, KUL, 2010,2,s. 275 - 298.**
- 3. Narzędzia pomiaru w ilościowych badaniach rozwodów. Studia Demograficzne. 2007, 2, s.45 – 63.**
- 4. Metody doboru próby w badaniach nad rozwodami. Studia Demograficzne. 2004, 1, s. 55 – 73.**

Przeczytałam cztery teksty dosyć dokładnie, każdy z tych tekstów ma szczegółowo określone cele badawcze dotyczy metodologii i analizy danych o rozwodach. Te cztery teksty są dość dobrze opisane w autoreferacie Habilitanta na stornach 6-7-8 i opis ten uznaje za wiernie oddający istotę zagadnień badawczych i nie ma potrzeby aby w recenzji opisywać je ponownie. W testach Habilitant porządkuje zagadnienia metodologiczne związane z badaniami rozwodów, w tym: metody doboru próby w badaniach nad rozwodami; narzędzia pomiaru w ilościowych badaniach rozwodów; wykorzystanie różnych narzędzi i technik badawczych w socjologicznych badaniach rozwodów oraz metody analizy danych z socjologicznych badań rozwodów. W każdym z tych tekstów wkład autorski to porządkowanie i opis na bazie literatury zagranicznej i krajowej właściwej zdaniem Habilitanta metodologii badań socjologicznych zjawiska rozwodów i analityki danych z badań wraz z własnym komentarzem. W tym porządkowaniu, jak pisze Autor w swoim autoreferacie na str, 8 : „*wartość przedstawionych przez mnie dociekań byłaby z pewnością większa, gdyby udało się pokazać związek pomiędzy kluczowymi etapami procesu badawczego i wnioskami z badań* „. Zatem sam Habilitant odczuwa niedosyt swoich dociekań naukowych – **i taką postawę bardzo wysoko cenię**. Zdecydowana większość uporządkowanych zagadnień metodologii socjologicznej badań rozwodów przez Habilitanta dotyczy badań ilościowych, tymczasem w ostatnich latach dość często w badaniach społecznych obok (lub jednocześnie) z badaniami ilościowymi prowadzone są badania jakościowe (z wykorzystaniem np. pogłębionych wywiadów), które są traktowane jako badania komplementarne do badań ilościowych. Połączenie tych

dwóch typów badań daje bardziej pełny obraz badanego procesu, czy zjawiska. Ale możemy przyjąć znając fascynację oraz dociekliwość naukową i badawczą Habilitanta, że takie łączenie badań jest jeszcze przed Nim w Jego karierze naukowej.

Ostatni tekst z cyklu ośmiu artykułów, to: **Zdrowotne i psychologiczne konsekwencje rozwodów. Studia Demograficzne, 1997, 1, s. 83-95.**

Autor stawia hipotezę badawczą, która głosi, że osoby rozwiedzione częściej niż osoby pozostające w związkach małżeńskich charakteryzują się gorszym stanem zdrowia i częściej przeżywają problemy natury psychologicznej. Hipoteza główna została uzupełniona dziewięcioma hipotezami szczegółowymi. Weryfikację hipotez oparto na wynikach badań PGSS z lat 1992 – 1995. Przeprowadzone badanie nad zdrowotnymi i psychologicznymi konsekwencjami rozwodów, którego wyniki zamieszczono w tekście referatu wypełniało lukę braku tego typu badań i publikacji w literaturze polskiej w latach 90. W badaniu porównano stan zdrowia osób rozwiedzionych z sytuacją zdrowotną osób żonatych/zamężnych. Do analizy Habilitant wykorzystał analizę log-liniową oraz analizę korespondencji.

Konkluzja:

Końcowa ocena cyklu monotematycznych artykułów „Wieloaspektowa analiza rozwodów”, stanowiącego podstawę do ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego jest pozytywna.

Ocena pozostałego dorobku naukowo – badawczego

W dokumentacji, oprócz cyklu 8 monotematycznych artykułów deklarowanych jako osiągnięcie naukowe do oceny przedstawiono 5 publikacji w czasopiśmie „Problemy Ekorozwoju – *Problems of Sustainable Development*” (lista A, którego wydawcą jest *Europejska Akademia Nauk i Sztuk w Salzburgu*); współautorstwo dwóch monografii: pierwszej o tematyce osób niepełnosprawnych na rynku pracy, drugiej o społecznych i instytucjonalnych aspektach bezdomności; jeden artykuł o pomiarze postaw wobec legalności aborcji; 5 rozdziałów w pracach zbiorowych; wykaz 15 raportów z badań ; wykaz 6 ekspertyz informacje o udziale w projektach badawczych oraz konferencjach naukowych krajowych i zagranicznych. Dokładny ich opis przedstawił Habilitant w swoim autoreferacie.

W nurcie badań społecznych pozostają zainteresowania badawcze Habilitanta dotyczące:

1. Bezdomności – rozdział „*Life situation of the homeless*” w pracy: *Social and institutional aspects of homelessness in the Lublin*, wydawca: WSPA, Lublin 2011. W badaniach nad sytuacją życiową bezdomnych Autor wykorzystał wyniki badania ilościowego i badań jakościowych (co oznacza rozwój w porównaniu do metodologii badań ilościowych w odniesieniu do problematyki rozwodów). Oprócz społeczno-demograficznych bezdomnych analizie podano przyczyny bezdomności,

marginalizację i wykluczenie, sytuację rodzinną oraz zagadnienie pracy i dochodów. Wyniki badań nad bezdomnością połączył następnie Habilitant z zagadnieniem marginalizacji społecznej oraz rozwojem zrównoważonym co przełożyło się opublikowanie nowego artykułu w *Problemach Ekorozwoju – Problems of Sustainable Development* 2012, vol.7, no.1, s.43-59.

2. Niepełnosprawności – Habilitant jest autorem wstępu i dwóch rozdziałów w publikacji „Osoby niepełnosprawne na rynku pracy Lubelszczyzny, WSPA, Lublin 2011. Tematyka autorskich rozdziałów to: Niepełnosprawność i praca zawodowa (r.1) oraz Niepracujący niepełnosprawni: sytuacja zawodowa, ekonomiczna i psychospołeczna (r.2). W badaniu wykorzystano dwa typy wywiadów: z osobami niepełnosprawnymi oraz wywiady z przedstawicielami zakładów pracy.
3. Bezrobocia i ubóstwa – raport o tematyce „Bezrobotni absolwenci wyższych uczelni w województwie lubelskim”, Lublin, 2012. Drugi, współautorski raport to: „Identyfikacja barier startu zawodowego, Lublin 2012”.
4. Migracji – jeden artykuł na temat emigracji i 4 raporty na temat imigracji związany z sytuacją migracyjną Lubelszczyzny.

Wszystkie cztery obszary badań społecznych związane były z badaniami empirycznymi zjawisk i procesów o wymiarze lokalnym i ich analizą. Doświadczenia Habilitanta ze studiowania problematyki rozwodów zostały wykorzystane i przeniesione z dużym sukcesem na nowe ważne procesy i zjawiska społeczne. To świadczy o rozwoju naukowym Habilitanta i doskonaleniu warsztatu badawczego. Doświadczenia te, jak również wyniki publikacji oceniam pozytywnie.

Kolejnym obszarem badawczym Habilitanta to problemy środowiska naturalnego, ale badacz w tym temacie interesują głównie postawy społeczne, w tym oceny, zachowania oraz dyspozycji do określonych zachowań). Efektem studiów w tym temacie jest opublikowanie 5 tematycznych artykułów znajdujących się bazach ICR, SSRN, EBSCO, BazTech.

Do kolejnej aktywności badawczej dr Pawła Rydzewskiego należy problematyka społeczności lokalnych i funkcjonowanie samorządu. Część badań i publikacji w postaci raportów z badań związane były z realizacją projektu „Kapitał Intelktualny Lubelszczyzny 2010 – 2013”.

Habilitant uczestniczył (po doktoracie) w latach 2010-2016 łącznie w 8 konferencjach krajowych i zagranicznych prezentując autorskie referaty, brał udział w 11 projektach krajowych i 2 projektach międzynarodowych. Brał udział w wielu projektach lokalnych przygotowując raporty badawcze.

Konkluzja:

Podsumowując, pozostały dorobek naukowo-badawczy Habilitanta oceniam pozytywnie. Na uwagę zasługuje przeniesienie doświadczeń badań i analiz z poziomu makro (próby ogólnopolskie) na poziom analiz lokalnych zjawisk i procesów oraz rozszerzenie tematyki badawczej o nowe obszary badań . Udział w projektach krajowych należy

uznać za zadawalającą, natomiast udział w projektach międzynarodowych – jako umiarkowanie zadawalający.

Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego

Habilitant w karierze zawodowej (podstawowe zatrudnienie i dodatkowe zatrudnienie) pracował w latach 1986 – 2007 w Instytucie Socjologii Wydziału Nauk Społecznych KUL, w latach 2007-2015 w Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie, a od 1.X.2015 jest pracownikiem na stanowisku adiunkta na Wydziale Filozofii i Socjologii UMCS. Dodatkowe zatrudnienie Habilitanta miało miejsce w: Filii Nauk Społecznych KUL oraz Wyższej Szkole Zarządzania i Administracji w Zamościu. Prowadzone zajęcia dydaktyczne przez dr Pawła Rydzewskiego charakteryzowały się mnogością i różnorodnością

Podstawowa grupa przedmiotów dydaktycznych, w większości wykłady i ćwiczenia to przedmioty metodologiczne, ogółem 12 przedmiotów dość ważnych dla metodologii i analizy badań społecznych. Wiodącymi przedmiotami dydaktycznym wśród 12 przedmiotów z tej grupy były: Metodologia badań społecznych oraz Analiza danych i metody statystyczne w socjologii.

Druga grupa przedmiotów dydaktycznych to przedmioty związane z teorią i analizą problemów społecznych, jak: Zróżnicowanie społeczne, Problemy współczesnego rynku pracy, itd. – ogółem 4 przedmioty. **Trzecia grupa przedmiotów** – o tematyce innej niż pierwsze dwie grupy - zawiera 3 przedmioty.

Habilitant oprócz działalności dydaktycznej pełnił różne funkcje na uczelniach w których pracował jako: opiekun kół naukowych studentów, był członkiem komisji uczelnianych, dokształcał się dydaktycznie o czym świadczą zdobyte certyfikaty i szkolenia. Pełnił funkcje kierownicze, w tym: funkcje Kierownika Katedry Socjologii Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie.

Prace na rzecz uczelni i aktywny realizowany proces dydaktyczny zaowocowały pełnieniem funkcji promotora dla ponad 250 prac licencjackich.

Jak zaznaczono wcześniej w tekście recenzji Habilitant nie ma w dorobku opieki naukowej na doktorantami, ale jak zinterpretowano, jest to kryterium, które w dużym stopniu nie zależy do Habilitanta, stąd jego niespełnienie nie może być traktowane jako istotne uchybienie w dorobku Habilitanta.

Habilitant zaangażowany był i jest w działalność popularyzującą naukę, o czym świadczą udziały w konferencjach zarówno krajowych jak i zagranicznych, przygotowane ekspertyzy autorskie – w tym przygotowane 6 recenzowanych ekspertyz autorskich w ramach projektu badawczego „Kapitał Intelektualny Lubelszczyzny 2010 – 2013”. Dr Paweł Rydzewski był członkiem Grupy Wspierania w projekcie „Lublin dla wszystkich” realizowanym przez Kancelarię Prezydenta Miasta Lublina.

Należy na zakończenie tej części recenzji dodać, że Habilitant jest członkiem czterech międzynarodowych towarzystw naukowych i dwóch krajowych.

Konkluzja: Ogółem, dorobek dydaktyczny i popularyzatorski dr Pawła Rydzewskiego oceniam pozytywnie. Jest on w miarę bogaty, zróżnicowany pozostaje w ścisłym związku z aktywnością naukowo – badawczą Habilitanta.

Warte podkreślenia są dodatkowe, w tym nowe obszary badawcze obok wieloaspektowej analizy rozwodów do których należy zaliczyć: bezdomność, bezrobocie i ubóstwo, migracje, problemy środowiska naturalnego oraz zagadnienia społeczności lokalnych i funkcjonowania samorządu.

Konkluzja końcowa:

Ocena końcowa jest sumą ocen cząstkowych to jest: dorobku naukowo badawczego (w tym cyklu monotematycznych artykułów „**Wieloaspektowa analiza rozwodów**”, jako głównego osiągnięcia i pozostałego dorobku naukowo – badawczego), działalności dydaktycznej, popularyzatorskiej i współpracy w zespołach i tematach badawczych. We wszystkich tych obszarach moja ocena jest pozytywna. Warte podkreślenia są dodatkowe, w tym nowe obszary badawcze obok wieloaspektowej analizy rozwodów do których należy zaliczyć: bezdomność, bezrobocie i ubóstwo, migracje, problemy środowiska naturalnego oraz zagadnienia społeczności lokalnych i funkcjonowania samorządu.

Popieram zatem wniosek o nadaniu dr Pawłowi Rydzewskiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk humanistycznych w dyscyplinie socjologia.

KIEROWNIK
Zakład Analizy Historii Zdarzeń
i Analiz Wielopoziomowych
Ewa Frątczak
dr hab. Ewa Frątczak, prof. nadzw. SGH